نسبت معنایی روایت حماد و عبید؛ شارحیت یا استقلال؟

خُب قبل از اینکه بیانات دیگران را بخوانم، این را عرض کنم. ببینید حاصل بحث مرحوم سید چهار روایت بود که در بحث خیلی پر رنگ است. یکی روایت حماد بود، یکی هم روایت عبید بن زراره و ابن بکیر بود که هر دو را با هم نقل کرده بودند. روایت از کافی و تهذیب بود. دو روایت هم این طرف بود؛ که مؤید قول مشهور بود. مرحوم سید بین این دو دسته معارضه انداختند و آنها را غلبه دادند.

آن چه که عرض من است، این است که روایت حماد، با روایت عبید و ابن بکیر، لسانشان یکی نیست. مکرر هم صحبت شده؛ الآن هم چون مبنای سید این شده، باید روی آن جلو بروم. و الا ممکن است که صاحب جواهر بیشتر ناراحت شوند. اما تقریباً به سهم خودم اطمینان دارم بحثهایی که همینطور جزافی جلو نمیرویم، امثال صاحب جواهر نه تنها ناراحت نمیشوند بلکه تشویق هم میکنند. فقط نباید لنگان لنگان، هر طوری شد جلو برویم. باید توقف کنیم و فکر کنیم. حاج آقا زیاد میفرمودند: صاحب جواهر در یک جا فرموده: هر احتمالی به ذهنتان رسید مطرح نکنید. چون حال شما یک احتمال مطرح میکند، فردا وجه میشود و پس فردایش قول میشود. یعنی یک احتمالی میآید و وقتی هم آمد ... . خُب این فرمایش ایشان درست است. اما فرمایش ایشان جا دارد. اینطور نیست که ایشان بخواهند بگویند کلاً احتمالات را مطرح نکنید.

حضرت در روایت حماد فرمودند:

> **إذا رأوا الهلال قبل الزوال فهو للّيلة الماضية، و إذا رأوه بعد الزوال فهو للّيلة المستقبلة**[1]

اما در روایت عبید و ابن بکیر دارد:

> **قال: قال أبو عبد الله عليه السّلام: إذا رئي الهلال قبل الزوال فذلك اليوم من شوّال، و إذا رئي بعد الزوال فذلك اليوم من شهر رمضان**[2]

در سایم ماه مبارک است، اگر در سه بعد از ظهر هلال را دیدید، ذلک الیوم من شهر رمضان. باید روزه را تمام کنید. اما اگر در روز سایم قبل از زوال دیدید، ذلک الیوم من شوال. کاری به لیلة ماضیه ندارند. سؤال ما این است که کدام یک از این دو روایت، شارح دیگری است؟ عبارت که قطعاً ود عبارت است. عبارت «لللیلة الماضیة» شارح «هذا الیوم من شوال» است؟ یا «هذا الیوم من شوال» شارح «لللیلة الماضیة» است؟ این را باید چه کار کنیم؟ این یک بحث فقهی خیلی خوبی است.

---

[1] رؤیت هلال، ج۳، ص: ۱۹۶۹

[2] همان 1970

بازبینی #3
ایجاد شده 23 نوامبر 2025 13:32:20 توسط ... .
به روزرسانی شده 8 فوریه 2026 15:27:45 توسط ... .